

## قباله ای به توشیح و مهر

# شیخ انصاری «قدس سره»

تهیه و تنظیم: سید محمد طباطبایی بهبهانی

از جمله مخطوطات موجود در کتابخانه مجلس شورای اسلامی، قباله نکاح مرحوم شیخ سلیمان بهبهانی (م ۱۳۳۳) است که به شماره ۱۶۳۴۱ در گنجینه مخطوطات نگهداری می‌شود. این قباله که به توشیح و مهر شریف شیخ مرتضی انصاری (م ۱۲۸۱) و پنج نفر از علماء نجف اشرف است، در بهبهان نزد نوه ایشان جناب حجه الاسلام حاج شیخ عبدالله معصومی بهبهانی بود که بواسطه نگارنده به کتابخانه مجلس منتقل شد.

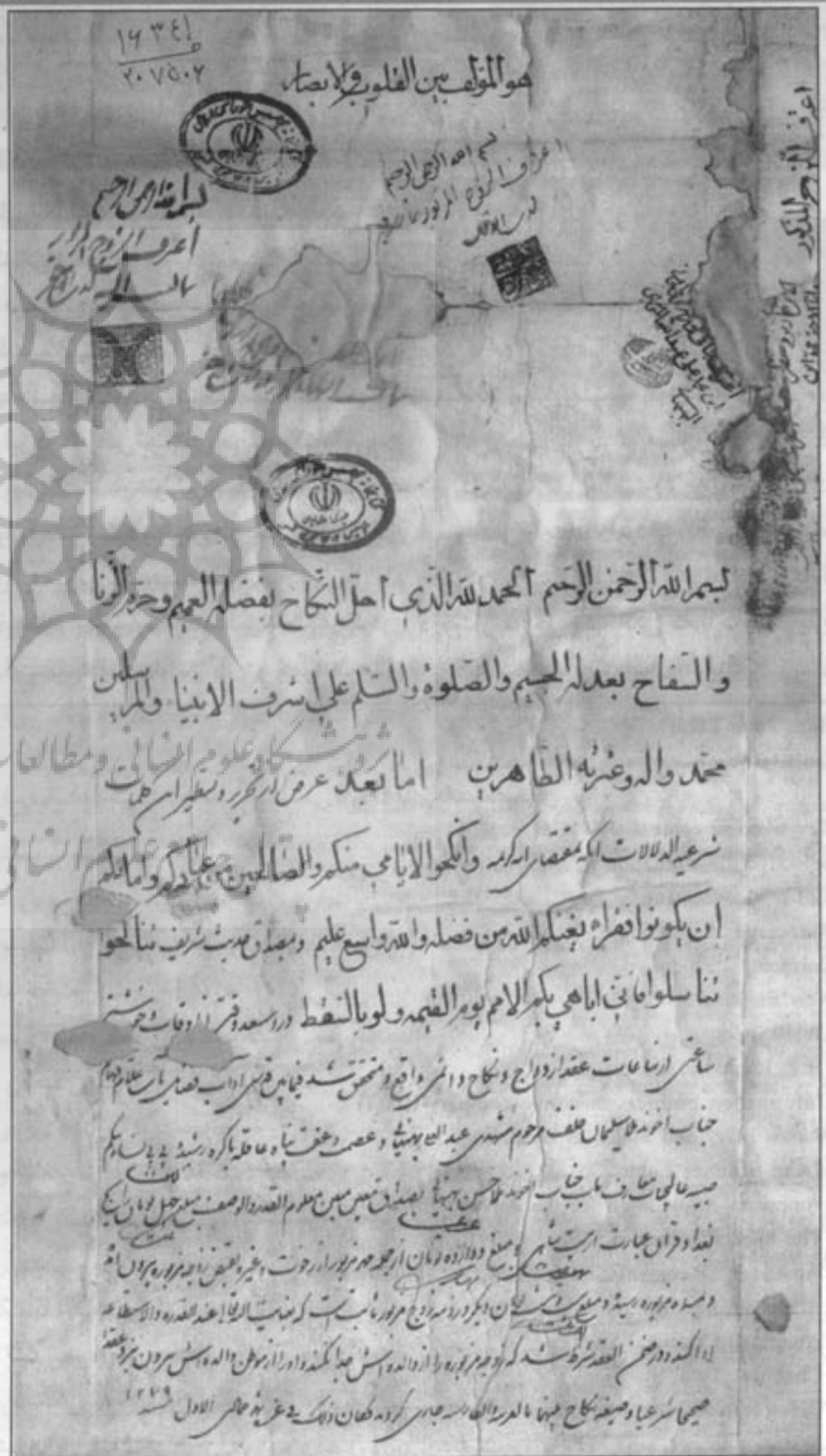
موضوع قباله، گواهی ازدواج شیخ سلیمان بهبهانی با بی بی نساء بیگم دختر آخوند ملا حسن بهبهانی، از مقریین شیخ انصاری، است. این شیخ سلیمان و ابوالزوجه وی هر دو از اخصاء شیخ انصاری بوده‌اند و نظر به همین اختصاص حضرت شیخ انصاری صیغه نکاح را جاری نموده به خط و مهر شریف توشیح فرموده‌اند. نگارنده به لحاظ تحفگی و اهمیت خط شیخ در هامش قباله و شخصیت علمی شیخ سلیمان و دیگر علماء مذکور در قباله، بر آن شد که در این مختصر ضمن ارائه شرح حال مختصری از علماء مذکور در قباله، متن قباله نیز بازخوانی و عرضه شود.

### متن قباله

شماره فهرست ۱۶۳۴۱

### هو المؤلف بین القلوب و الأبصار

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي أحل  
التكاح بفضل العقيم و حرّم الزنا و السفاح بعدله  
الجسيم و الصلوة و السلم على أشرف الأنبياء و  
المرسلين محمد و آله و عترته الطاهرين. أما بعد،  
غرض از تحریر و تسطیر این کلمات شرعیه  
الدلالات آنکه به مقتضای آیه کریمه «و أنكحوا  
الأيامی منکم و الصالحین من عبادکم و امائکم ان  
یکونوا فقراء یغنکم الله من فضله و الله واسع علیم»  
و به مصداق حدیث شریف «تکاحوا تناسلوا فانی  
أباهی بکم الأمم یوم القیمه ولو بالسقط» در اسعد  
وقتی از اوقات و خوشتر ساعتی از ساعات، عقد  
ازدواج و نکاح دائمی واقع و متحقق شد فیما بین  
قدسی آداب فضایل مآب علام فهام جناب آخوند  
ملا سلیمان خلف مرحوم مشهدی عبدالعلی  
بهبهانی، و عصمت و عفت پناه عاقله باکره رشیده  
بی بی نساء بیگم صبیبه عالیجناب معارف مآب  
جناب آخوند ملا حسن بهبهانی به صدق معین  
مبین معلوم القدر و الوصف مبلغ چهل تومان رایج



بغداد. قران عبارت از بیست شاهی. و مبلغ دوازده تومان از جمله مهر مزبور از رخوت و غیره بقبض زوجه مزبوره بیرون آمده و به مسماه مزبور رسیده. و مبلغ بیست و هشت تومان دیگر در ذمه زوج مزبور ثابت است که به عنایت الله تعالی عند القدره و الاستطاعه ادا کند. و در ضمن العقد شرط شد که زوجه مزبوره را از والدهاش جدا نکند و او را از موطن والدهاش بیرون نبرد. عقداً صحیحاً شرعاً و صیغه نکاح بینهما بالعریبه و الفارسیه جاری گردید. فکان ذلک فی غره شهر جمادی الأولى سنه ۱۲۷۹ هـ.

#### صورت گواهی گواهان:

۱. خط شریف شیخ انصاری: بسم الله الرحمن الرحیم اعترف الزوج المزبور بما نسب الیه لدی الاحقر.

اعترف ( . . . مخدوش ) و الحاج مهدی کلاهما بما نسب الیهما فی الورقه لدی الاحقر. سجع مهر: « لا اله الا الله الملك الحق المبین عبده مرتضی الأنصاری »

۲. بسم الله الرحمن الرحیم اعترف الزوج المزبور بما زبر فی . . . لدی الاحقر. سجع مهر: « عبده حسین الحسینی »

۳. اعترف الزوج المذكور بما فی الورقه لدی الاحقر علی الطهرانی

۴. الأمر كما زبر و سطر و أنا الاحقر محمد بن عبدالصمد البهبهانی. سجع مهر « العبد المذنب محمد بن عبدالصمد ۱۲۷۱ »

۵. بسم الله الرحمن الرحیم اعترف بما فی الورقه . . . لدی الفانی ابن عیسی، حسن الموسوی البهبهانی. سجع مهر « عبده حسن الموسوی »

۶. اعترف بما فی الورقه لدی الجانی ابن محمد علی، عبدالله الموسوی البهبهانی. سجع مهر: « عبدالله الموسوی ۱۲۷۶ »

**مختصری در شرح حال شیخ سلیمان بهبهانی**  
علامه شیخ سلیمان بن عبدالعلی بهبهانی از فقهاء روزگار خویش بود. چنانکه نوه ایشان مرحوم حاجی شیخ جعفر سلیمانی می گفتند نیاکان وی از اعقاب هانی بن عروه اند که در ازمنه سالنه به نواحی ارژان کوچیده اند. در سن کودکی پدر و مادر خویش را از دست داد. چون به سن رشد رسید از بهبهان به نجف اشرف کوچید و نزد خاله اش اقامت گزید. و همانجا مقدمات و سطوح را بیاموخت. سپس به درس شیخ انصاری حاضر

گردید و به پایه والائی از فقه و اصول نائل آمد تا آنکه از بزرگان فقها شمرده شد. مرحوم سید کاظم یزدی در اجازه ای که به جهت فرزند ایشان حاج شیخ محمدعلی معصومی (م ۱۲۷۲) - مترجم در نقباء البشر ص ۱۴۴۷ - نگاشته شیخ سلیمان را با وصف «زیده الفقهاء الکرام» ستوده است. بالجمله شیخ بعد از وفات استادش شیخ مرتضی انصاری در سال ۱۲۸۱ ق به قصد بهبهان راهی ایران شد. چون در میانه راه به بندر دیلم از مضافات آنروز بهبهان رسید، به اصرار اهالی آن دیار مدتی در آنجا اقامت گزید و خانواده اش را برای اقامت در آنجا فراخواند. و در همانجا فرزند ارشد وی شیخ محمدعلی سال ۱۲۹۱ ق متولد شد. سپس به بهبهان برگشت و در آنجا به وظائف شرعی از جمله تدریس و حل خصومات و قضاء و فتوی قیام کرد و در مسجد کوی گود بقال در نزدیکی مسجد وحید بهبهانی اقامه جماعت می نمود. و ایشان از تباطات و علاقاتی با میرمحمد صالح طباطبائی (م ۱۳۱۱) داشته است. به تاریخ ۱۳۳۳ ق در بهبهان برحمت ایزدی واصل گشت و در جوار خندق شهر در زمین خویش مدفون گشت و بعدها نیز فرزندش شیخ محمدعلی در جوار والد مدفون گشت. قبر ایشان اکنون در مدرسه علمیه ای که جناب حاج شیخ عبدالله معصومی بنا نهادند واقع است. سه فرزند شیخ سلیمان عبارتند از: ۱. شیخ محمدعلی معصومی ۲. شیخ محمدحسین سلیمانی ۳. شیخ علی شریعتی.

**آخوند ملا حسن بهبهانی مشهور به آخوند یا خدا**

از عرفاء و زهاد و عباده روزگار خویش بوده و در نجف اشرف سکونت داشته است. به لحاظ مداومتش بر ذکر «یا خدا» و نامانوس بودن چنین ذکری در بین اهل نجف او را به نام «آخوند یا خدا» می خواندند. از اخصاء شیخ مرتضی انصاری بوده به هنگام تعمیر قبر اصلی سیدالشهداء. علیه السلام. به نیابت از شیخ انصاری بدرون سرداب رفته بر تعمیر آنجا نظارت کرد. وی ملازم نماز جماعت حضرت شیخ بوده و چسبیده به سجاده شیخ نماز می گذارد. یدی طولاً در شرح و تفسیر مثنوی مولانا داشته و گویند مرحوم شیخ انصاری طلاب متوسط را از خواندن مثنوی منع می فرمودند بدین مضمون که: هیچ کس جز من

و آخوند یا خدا، حق مثنوی خواندن ندارد. چون آخوند یا خدا این سخن را شنید، از روی طنز خطاب به شیخ گفت: جناب شیخ شما هم نخوانید! بنا به وصیت شیخ انصاری مجموعه ادعیه اختصاصی خویش را که استفاده می فرمودند و در جانماز داشتند، بعد از وفات به ایشان داده شد. نسخه مزبور نزد جناب معصومی در بهبهان بود که بوسیله نگارنده به کتابخانه مجلس واگذار شد که اکنون به شماره ۱۵ در آنجا نگهداری می شود.

**گواهان سند به جز شیخ انصاری عبارتند از:**

۱. سید حسین حسینی ۲. آخوند ملا علی طهرانی ۳. شیخ محمد بن عبدالصمد بهبهانی ۴. سید حسن بن عیسی موسوی بهبهانی ۵. سید عبدالله بن محمدعلی موسوی بهبهانی  
ذیلاً شرح حال برخی از آنها را که نسبتاً می شناسیم می آوریم:

۱. آخوند ملا علی طهرانی (۱۲۲۶-۱۲۹۶): علی بن خلیل طبیب طهرانی. در اصول فقه از جمله شاگردان شریف العلماء و صاحب فصول، و در فقه از شاگردان صاحب جواهر و شیخ جواد ملا کتاب و شیخ رضا بن زین العابدین عاملی و شیخ محمدعلی رشتی و صاحب مفتاح الکرامه و شیخ مرتضی انصاری است. از تصانیف وی: خزائن الاحکام فی شرح تلخیص المرام، و غصون الایکه الغرویه، و سبیل الهدایه و غیره. بتاریخ ۱۲۹۶ در نجف اشرف بدرود زندگی گفت و همانجا به خاک سپرده شد. اعیان الشیعه ۲۴۰/۸، تراجم الرجال ۱۷۵/۲.

۲. محمد بن عبدالصمد بهبهانی (م بعد ۱۲۷۹) از علماء ساکن نجف اشرف بوده و از ترجمه وی چیزی معلوم نگارنده نشد جز این که پدر ادیب و دانشمند معروف عراق شیخ حسن بهبهانی (۱۳۰۹-۱۳۶۲) است که شرح حالش در نقباء البشر ج ۱ ص ۴۳۳ آمده است.

۳. سید عبدالله بن محمدعلی موسوی بهبهانی (م بعد ۱۲۷۹) بحدس نگارنده پدر سید محمدعلی بن عبدالله موسوی بهبهانی نجفی از علمای بوشهر است که در ماجرای مشروطیت و حوادث سیاسی بوشهر حضور فعالی داشته است و برخی از مکاتبات وی در مجموعه «ناصر دیوان به روایت اسناد» به چاپ رسیده است. و شاید از سادات بلادی بهبهانی باشد.

۱. ناصر دیوان کازرونی بروایت اسناد، ص ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۹۳.